

FinnOA-työryhmän kokous muistio

Aika: perjantai 2.12.2005 klo 14-16
Paikka: Physicum, Gustaf Hällströminkatu 2, Kumpulan kampus
Osallistujat: Eeva-Liisa Aalto (TSV)
Turid Hedlund (Hanken)
Jyrki Ilva (HYK)
Kalle Korhonen (HY)
Claus Montonen (HY, pj)
Rita Voigt (TKK)

Asiantuntija: prof. Juhani Keinonen (HY)

1. Sihteerin valinta

Kokouksen sihteeriksi valittiin Kalle Korhonen.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

3. Lehtiasiat

- Suomen Akatemian aikaisemmin jakaman tieteellisen julkaisemisen tuen hallinnointi on siirtynyt TSV:lle, johon on perustettu julkaisujaosto. Jaoston puheenjohtaja Juhani Keinonen kertoi jaoston toiminnasta, ja siitä käytiin keskustelua.
- Päätettiin järjestää seminaari suomalaisten open access -lehtien tilanteesta viikolla 18 / 2006, ehkä 5.5. Seminaaria järjestämään valittiin Eeva-Liisa Aalto, Turid Hedlund, Jyrki Ilva ja Kalle Korhonen.

4. Kansainvälinen kehitys

- BioMedCentral on luopunut jäsenmaksupohjaisesta kirjoittajamaksujärjestelmästä, jolla vuotuisen jäsenmaksun maksaneen organisaation tutkijat ovat saaneet julkaista rajattoman määrän artikkeleita. Vuodesta 2006 alkaen jokaisesta artikkelista maksetaan kirjoittajamaksu. FinELib-konsortiolle on tehty tarjous, jossa konsortion jäsenorganisaatioihin kuuluvat tutkijat saivat 17,5% alennuksen kirjoittajamaksuista konsortion tekemää suurehkoa ennakkotalletusta vastaan. Lähes kaikki suomalaiset yliopistot ja tutkimuslaitokset ovat päättäneet olla hyväksymättä tarjousta. BMC:n hinnoittelu on herättänyt kritiikkiä myös muissa maissa. On odotettavissa, että kirjoittajamaksut siirtyvät tiedeorganisaatioilta tutkimuksen rahoittajien maksettaviksi; The Wellcome Trust onkin jo omaksunut tällaisen politiikan.

- Rita Voigt kertoi CERN workshop on Innovations in Scholarly Communicationista (OAI4), joka pidettiin lokakuussa. Seminaari oli merkittävä ja tunnelma innostunut. Seminaarista on kuvaus Verkkari-lehdessä (<http://www.helsinki.fi/kirjastot/verkkari/2005/08/oai4.html>).
- Claus Montonen osallistuu CERNissä joulukuun alussa symposiumiin, jossa käsitellään open accessin toteutumismahdollisuuksia hiukkasfysiikan alalla. Tällä alalla tuotetaan myös suuria määriä tutkimusdataa.
- Rita Voigt osallistuu tammikuussa Amsterdamissa väitöskirjojen verkkojulkaisemista käsittelevään seminaariin. Siellä pyritään luomaan eurooppalaista näkemystä aiheesta.

5. Pohjoismainen yhteistyö

- Claus Montonen kertoi NordOA:n kokouksesta Helsingissä. Kokouksen muistio on tämän muistion liitteenä.
- Rita Voigt kertoi, että Tanskassa on kehitetty metadata-xml-skeema, joka kattaa sekä julkaisut että muun yliopistollisen osaamisen (asiantuntijuus, tutkimushankkeet yms.).

6. Julkaisuarkistotyöryhmä

- Julkaisuarkistotyöryhmä järjesti Metadatapäivän 10.11. Siltavuorenpenkereellä Helsingin yliopistossa. Seminaarin kustannuksista huolehti HY:n kirjastopalvelujen koordinoituyksikön Tiedontuottajan tietopalvelu –projekti. Osallistujia oli n. 150, ja he edustivat lähes kaikkia Suomen yliopistoja sekä lukuisia tutkimuslaitoksia ja ammattikorkeakouluja. Myös museo- ja arkistopiirit olivat edustettuina. Seminaarista saatu palaute on ollut myönteistä.

7. Helsingin yliopiston suunnitelmat

- Kalle Korhonen kertoi HY:n julkaisuarkiston toteuttamisen nykyvaiheesta. 22.11. aloittaneessa HY:n julkaisuarkiston projektiryhmässä on päädytty siihen, että käyttöliittymältään uudistettava HY:n julkaisurekisteri (JULKI) on väylä sellaisiinkin yliopiston julkaisuihin, joista kokoteksti ei ole yliopiston varannoissa. Julkaisuarkisto sen sijaan käsittää vain kokotekstejä. Kokotekstien tallennuksen mahdollinen yhteys JULKI-tallennukseen on vielä selvitettävä. HY:n julkaisuarkisto tukeutuu käytössä oleviin aineistoihin ja järjestelmiin, joita ovat E-thesis ja DViikki. Kansalliseksi julkaisuarkistojärjestelmäksi ehdotetun ENCompass for Digital Collectionsin rooli tällaisessa käytössä Helsingin yliopistossa on vielä epäselvä, sillä siitä puuttuu esim. kokotekstihaku. Järjestelmätoimittaja ei edes markkinoi sitä julkaisuarkistokäyttöön. Sovelluskysymykset ratkaistaan julkaisuarkiston projektiryhmässä.

8. Seuraava kokous

- Seuraava kokous pidetään 6.2.2006 klo 14 myöhemmin ilmoitettavassa paikassa Helsingissä.

REFERAT FRÅN NORDOA-GRUPPENS MÖTE I HELSINGFORS 07.10.2005.

Närvarande:

Danmark: Hanne Marie Kværndrup, Mogens Sandfær.

Finland: Bo-Christer Björk, Turid Hedlund, Kristiina Hormia-Poutanen, Claus Montonen

Norge: Jens Vindvad

Sverige: Håkan Billig, Lars Björnshauge, Jan Hagerlid, Eva Müller.

1. Till mötets ordförande valdes Bo-Christer Björk och till sekreterare Claus Montonen. Man kom överens om roterande ordförandeskap, dvs. en av gruppens medlemmar från nästa värdland fungerar som gruppens ordförande i den följande perioden. (Hanne-Marie, Mogens och Birte kommer sinsemellan överens och meddelar listan om vem från och med nu fram till det överenskomna möten den 26.4.2006 i Köpenhamn fungerar som ordförande. Ordförande sköter om kallelse till mötet mm.)

2. Uppdatering av NordOA-listans medlemmar.

Turid Hedlund och Eva Müller upptogs som nya medlemmar. Lars Björnshauge ser över listan och genomför nödiga korrigeringar. De representerade norska institutionerna anbefalles meddela sina representanter till Lars Björnshauge som administrer epostlistan.

Det konstaterades att förutom epostlistan vore även en webbsida med ett dokumentarkiv behövlig. Björnshauge utreder möjligheterna att skapa sådana.

3. Rapporter om dagsläget i de nordiska länderna:

Danmark (Mogens Sandfær) Se tidigare utsänd PowerPoint-fil; därutöver: Danmarks Tekniske Universitet (DTU) har antagit en ny publikationspolitik: Författarna skall behålla copyrighten (ett standardkontrakt har utarbetats i samarbete med de akademiska fackföreningarna) ; deponering i DTUs öppna arkiv blir obligatorisk. Förutsättningarna för att open access blir en framgång föreligger på det akademiska planet, det gäller nu att övertyga politikerna och regeringen. En undersökning av kostnaderna för övergång till OA är i gång.

En överenskommelse om metadataformat har nåtts, innehållet skall meddelas NordOA-listan.

Finland (Bo-Christer Björk, Turid Hedlund, Kristiina Hormia-Poutainen). Statsminister Vanhanen omnämnde open access i sitt öppningstal vid Vetenskapsdagarna 2005. Den av Undervisningsministeriet tillsatta arbetsgruppen avgav sitt betänkande i mars (svenskspråkigt sammandrag: www.minedu.fi/julkaisut/tiede/2005/tr16/kuvailu.html#PRESENTATIONSBLAD). Betänkandet utmynnar i 30 rekommendationer för ministeriet självt, forskningsfinansiärer, universitet, forskare, vetenskapliga tidskrifter och bibliotek stödande fri tillgänglighet. Det förväntas att ministeriet i resultatförhandlingarna med universiteten år 2006 frågar vilk åtgärder vidtagits för OA.

Av de finländska forskningsarkiven är endast ett fåtal tillsvidare OAI-kompatibla. FinnOA-gruppen ordnar i november ett metadata-seminarium som även tar upp semantic web. I Finland föreligger ännu inga rekommendationer för harmonisering av metadataformat. Flere institutioner bygger upp eller planerar öppna arkiv.

Norge (Jens Vindvad) I Stortingsmelding nr 20 "Vilje til forskning"

(odin.dep.no/filarkiv/241508/PDF00405020-TS.pdf) säger den norska regeringen att OA är en positiv utveckling som kommer att bidra till en ökad förmedling och användning av forskningsresultat. Ett delprojekt i Norsk digitalt bibliotek är NORA: Nasjonal søketjeneste for

vitenskapelig informasjon i åpne institusjonelle arkiv (www.ub.uio.no/nora/). Projektet är på tre år och har bl.a. utarbetat en metadatamodell. Vidare beskrevs eNorge2009-planen som bl.a. innebär att all eförvaltning både i den statliga och kommunala sektorn förväntas använda open source programvara senast 2009. Den norska finansieringsmodellen för högskolor ändras från och med budgeten för 2006: I forskningskomponenten ingår antalet publikationer i peer review-tidskrifter, uppdelade i tre kategorier med olika vikter (med en motsvarande indelning av förläggare för monografier); data köps från ISI. Det går att få med även journaler som inte indexerats av ISI men detta förutsätter underhandlingar och byråkrati.

Sverige: Jan Hagerlid presenterade den aktuella situationen i Sverige och SVEP-projektet, se bifogad PowerPoint-fil. En inventering av öppna arkiv inom högskolan gjordes våren 2005: 18 OAI-kompatibla arkiv finns. Kvalitetssäkring av öppna arkiv genom certifiering planeras. Eva Müller redogjorde för ett projekt i Uppsala rörande arbets- och finansieringsmodeller för svenska elektroniska tidskrifter och arbetsflödesverktyg för elektroniska och papperstidskrifter. Håkan Billig från Vetenskapsrådet, som undertecknade Berlindeklarationen i mars, påpekade att OA inte är en fråga bland svenska forskare. Vetenskapsrådet anser det för tidigt att ställa krav på deponering i öppna arkiv i forskningskontrakt.

4. Diskussion om eventuella gemensamma projekt

NordOA kunde utarbeta en gemensam lista på nordiska tidskrifter och deras upphovsmannarättspolitik (nordiska förläggare saknas tillsvidare i RoMEO).

Identifiera de områden där de största utmaningarna för nordiska tidskrifter finns.

Harmonisering av copyrightmodellavtal eller åtminstone presentation och jämförelse av nordiska modellavtal.

Harmonisering av metadatastandarder. Då Danmark, Norge och Sverige redan gjort sina val, kunde vi vara för sent ute.

Föreslå för Nobelstiftelsen att ett öppet arkiv inrättas där pristagarnas viktigaste publikationer finns fritt tillgängliga. Förslaget vann allmänt bifall. Håkan Billig kontaktar stiftelsen.

Webbsidor där projekt och modeller i Norden presenteras. Dessa kunde integreras med NordOA-sidorna (punkt 2). Lars Bjørnhauge utreder.

Gemensamma projekt/nätverksansökningar (NordForsk,...), möjligen kombinerande nordiska och nationella medel. Ett exempel vore att söka medel för resurser till en årlig genomgång av dagsläget med insamling av relevanta data. KB i Sverige kunde ge delfinansiering.

Alla medlemmar uppmanades att till nästa möte utarbeta konkreta förslag till gemensamma åtgärder.

5. Nästa möte

Det föreslogs att två möten per år kunde vara lämpligt. Nästa möte hålls onsdagen den 26 april i Köpenhamn (Tredje nordiska konferensen om vetenskaplig kommunikation hålls 24-25 april i Lund).

Nedtecknat av Claus Montonen

Inst. f. fysikaliska vetenskaper, Postbox 64, 00014 Helsingfors universitet, Finland.

claus.montonen@helsinki.fi